

Enemmän ja parempaa rekisteritutkimusta?

Ilari Ilmakunnas, tutkija, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Sosiaali- ja terveystietojen toissijainen käyttö tutkimuksessa -seminaari, 22.3.2018

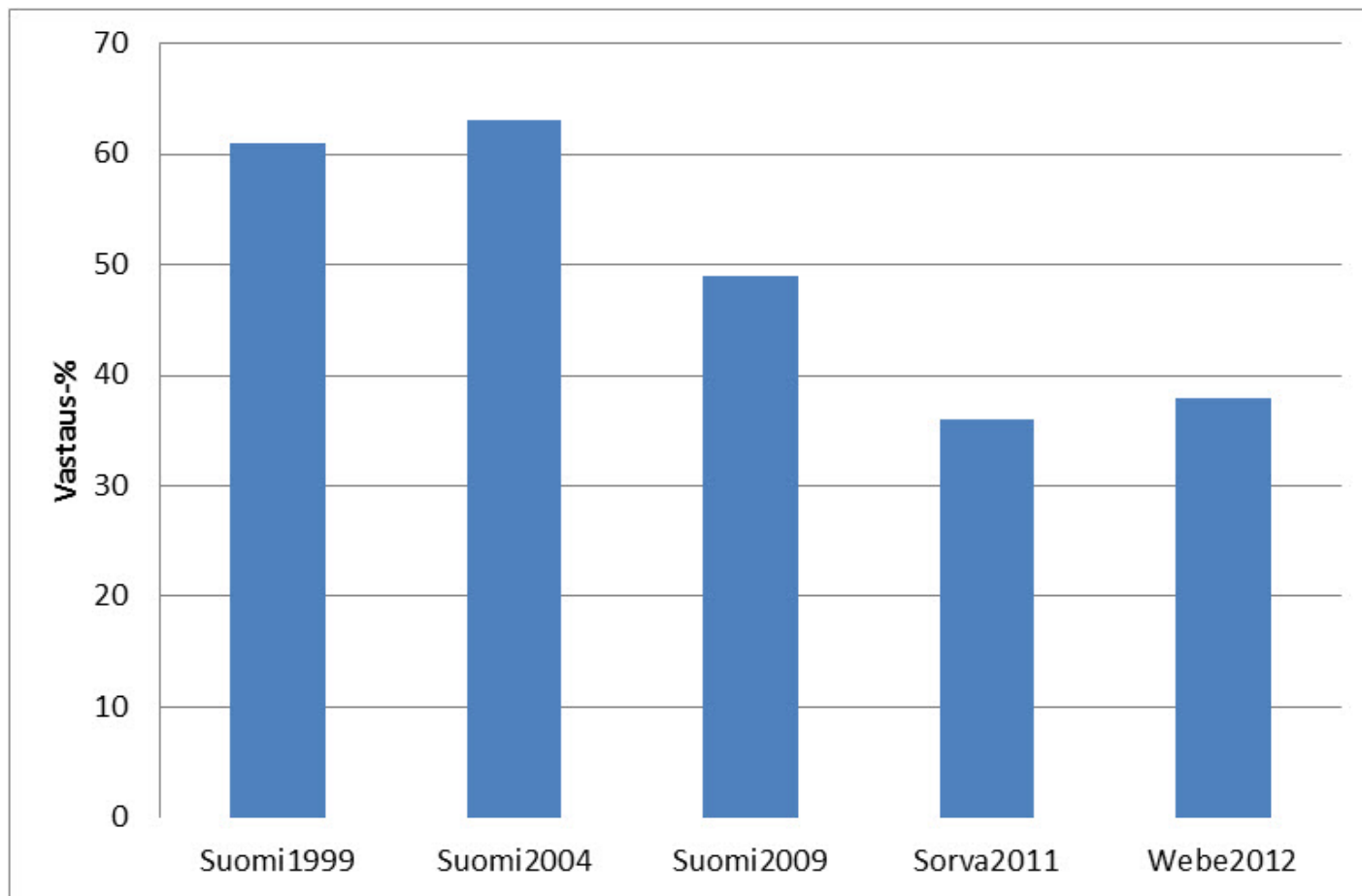

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

- Suomessa runsaasti rekisteripohjaisia valtakunnallisia kokonaisaineistoja, joita mahdollista linkata keskenään
- ”Pohjoismainen erikoispiirre”?
 - ”This is not say that data disclosure and confidentiality of individual data are treated as unimportant in the Nordic countries; rather it is that mechanisms have been developed for researchers to exploit the data while respecting national data security standards” (Jenkins, 2011)
- Myös niiden saatavuus tutkijoille parantunut (tietotekninen kehitys, tilastolain muutokset yms)
- Kaiken kaikkiaan rekisteriaineistojen rooli tutkimuksessa vahvistunut

Miksi rekisterit ovat (poikkeuksellisen) hyvä tietolähde?

- Kyselytutkimusten valmistelu ja kerääminen vie aikaa ja resursseja
- Kyselytutkimusten vastausprosentit laskeneet runsaasti
- Pitkittäistutkimusten osalta kato on merkittävä ongelma kyselytutkimuksissa.
- Mahdollistavat sellaisten väestöryhmien tai ilmiöiden tarkastelemisen, joita ei muilla tilastoaineistoilla olisi mahdollista tarkastella.
- Kokonaisaineistoissa ei otanta-asetelmaan liittyvää epävarmuutta
- Rekistereissä tietoa myös mm. perheenjäsenistä ja nämä tiedot mahdollista linkittää toisiinsa

Lähde: Nurminen & Airio (2014) Kyselytutkimuksien aika on ohi? Kelan tutkimusblogi.

- Rekisteritiedot eivät riippuvaisia henkilöiden muistista tai raportointitarkkuudesta
 - “Subjektiviin arvioihin perustuvia retrospektiivisiä tietoja lapsuudenkodin elinoloista ja toimeentulosta ei voida pitää kovinkaan luotettavina ja niiden käyttöä ylisukupolvisuustutkimuksissa tulisi harkita vakavasti” (Moisio & Karvonen, 2007)
- Rekisterit voivat mahdollistaa vaikuttavuusarvioinnit vuosikymmentenkin takaisista yhteiskunnallisista/poliittisista muutoksista
 - Myös ns. kausaaliasetelmat mikäli luonnollinen koeasetelma mahdollinen: 2000-luvulla tutkittu esimerkiksi 1970-luvun peruskoulu-uudistuksen vaikutuksia ylisukupolviseen liikkuvuuteen (ks. Pekkarinen ym. 2009)
- Rekistereiden tietosisältö on vain kasvanut, kun yhä useampaa kohorttia voidaan seurata syntymästä lähtien ja näitä henkilöitä voidaan seurata vuosi vuodelta pidempään

Rekistereiden puutteita

- Rekisterit eivät ole suunniteltu tutkimuskäyttöön (toissijaista tietoa)
 - Tietosisältö voi ohjata tutkimuskysymysten muodostamista?
- Lupaprosessit ja ymmärrys mahdollisuuksista eri rekisteritietojen yhdistämiseen on vaatinut runsaasti tietoa
- Toissijainen tieto voi olla työlästä muokata tutkimuskäyttöön tai tietosisällön kuvaus voi olla puutteellista
- Subjektiiiviset tekijät (asenteet, toimeentulokokemukset jne.) usein yhteiskuntatieteiden tutkijoiden mielenkiinnon kohteena, muttei tutkittavissa rekistereiden avulla
- Suomessa kattavimmat rekisteriaineistot sisältäneet vain yhden syntymäkohortin (esim. kohortti 1987). Ei mahdollisuutta ikä-, periodi- ja kohorttivaikutusten erottelemiseen.

TIEDON TOISSIJAINEN KÄYTTÖ – HAASTEITA JA MAHDOLLISUUKSIA

Tulevaisuuden haasteita

- Suuret aineistot: miten käy tavanomaisten tilastollisten menetelmien?
 - Kuinka erottaa oleelliset yhteydet ”näennäisistä” yhteyksistä?
 - Otantavirheen huomioimiseen perustuvien tilastollisten menetelmien hyödyntäminen, kun käytössä kokonaisaineisto
- Tiedon määrän kasvaminen saattaa vaatia erilaisia aineiston louhintaan perustuvia menetelmiä ja lähestymistapoja, joilla pyritään paikantamaan olennaisia tekijöitä
- Mekanismin ymmärtäminen pelkkien yhteyksien tarkastelemisen lisäksi on tärkeää
- Miten käy tutkimusaiheiden, joita ei ole mahdollista tutkia määrällisesti rekisteriaineistojen avulla?
 - Survey-aineistoiden yhdistäminen rekisteritietoihin?
- Vaatimukset avoimen tieteen harjoittamiselle kasvavat – kuinka rekisteritutkimus kykenee vastaamaan tähän?

Mahdollisuuksia

- Voi vahvistaa Suomen asemaa niiden maiden joukossa, jossa edellytykset rekisteritutkimukselle ovat parhaimmat
- Tietojen yhdistely eri rekisterilähteistä ja lupakäytäntöjen yhtenäistäminen voi mahdollistaa uudenlaisten tutkimuskysymysten kehittämisen ja toteuttamisen aikaisempaa helpommin
 - (Rekisteri)tutkimus nopeammin ideasta tuloksiksi?
- ”Taannehtivasta” tutkimuksesta kohti ajantasaista tutkimusta lupaprosessien yhdenmukaistuessa ja nopeutuessa?
- Toissijainen tieto nopeammin tutkimuskäyttöön soveltuvassa muodossa?
- Poikkitieteelliset tutkimushankkeet (?)
- Poliittikkatoimien ja erilaisten sosiaali- ja terveystalveluiden vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen

Ilari Ilmakunnas
ilari.ilmakunnas@thl.fi
Twitter: @Ilmakun